

УДК 351:354:364

Вольська Олена Михайлівна,

д.держ.упр.,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
ДВНЗ “Херсонський державний аграрний університет”,
м. Херсон;

Панкратьєва Тетяна Леонідівна,

старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування
ДВНЗ “Херсонський державний аграрний університет”,
м. Херсон

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

У статті визначено основні теоретичні засади державного управління соціальним розвитком. Зроблено акцент на формуванні механізмів управління, до яких віднесено політико-правовий та організаційно-економічний.

Ключові слова: теоретичні засади, державне управління, механізми державного управління, соціальний розвиток держави, соціальна політика держави.

Постановка проблеми. Соціальний розвиток – це основна частина соціально-економічного розвитку, яка насамперед спрямована на формування соціальної політики країни, метою якої є пом’якшення негативних наслідків індивідуальної та соціальної нерівності, соціально-економічних потрясінь у суспільстві. Державне управління соціальним розвитком виступає найважливішою складовою соціально-економічної політики. Виконання соціальної функції, покладеної на державу, здійснюється через систему законодавчих і виконавчих органів влади на рівні президента, парламенту, уряду, органів місцевого самоврядування.

Соціальні явища й процеси, що мають місце в суспільстві, вивчаються в усьому світі. Закордонні дослідники розглядають соціальний розвиток як основний у створенні сприятливих умов для існування громадян і ґрунтують свої дослідження на трьох основних моделях соціальної політики: шведської, моделі Бевериджа та моделі Бісмарка.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Більш детально основи соціальної політики були розкриті у праці Р. Баркера “Словник соціальної

роботи”, який розглядає соціальну політику як діяльність і принцип суспільства, що формують спосіб, за допомогою якого воно втручається і регулює відносини між індивідами, групами, громадами, соціальними установами [1, с. 38].

Г. Еспинг-Андерсен розробив типологію соціальної політики, яка ґрунтується на трьох типах: неоліберальному, соціально-демократичному і консервативному.

Першому типу притаманне державне втручання у регулювання ринкових відрахувань до фондів соціального захисту на основі стратифікації доходів членів суспільства. Другому типу характерна незалежність від ринкового вкладу, відносно низька стратифікація, інтенсивне державне забезпечення і фінансування. Третій тип характеризує високу стратифікацію доходів і соціального статусу, помірну залежність від ринкового вкладу, незначне державне забезпечення з орієнтацією на некомерційних благодійників [2, с. 22–36].

У сучасній європейській науці існує поділ на резидуальну та інституційну системи соціальної політики. Перша система характеризується мінімальним втручанням державних органів у вирішенні соціальних проблем членів суспільства, що застосовуються тільки в екстрених випадках, пов’язаних із втратою соціального статусу, вирішальна роль у якій відводиться родині. Друга система відрізняється наявністю соціальної допомоги всім, хто її потребує, незалежно від соціального статусу громадянина [3, с. 119].

Проблемами державного управління соціальним розвитком займалася й займається значна кількість українських і зарубіжних науковців, а саме:

– процес застосування державного управління в сучасному суспільстві представлено науковими розробками таких сучасних зарубіжних теоретиків державного управління, як Г. Атаманчук, В. Козбаненко, Д. Розенблум, Е. Херрінг, Ф. Шамхалов, Дж. Шафрітц, а також працями вітчизняних дослідників – В. Авер’янова, П. Надолишнього, Н. Нижник, Л. Приходченко, В. Цветкова та ін.;

– державне управління соціальною сферою досліджували такі вітчизняні науковці: В. Амітан, Н. Діденко, О. Долгальова, В. Дорофієнко, В. Лобас, О. Оболенський, О. Осауленко, І. Сирота, В. Скуратівський, А. Стойка, А. Халецька та ін.

Незважаючи на широке коло ґрунтовних наукових розробок, комплексного дослідження державного управління соціальним розвитком країни ще не здійснено. Здебільшого йдеться про важливі, але окремо взяті аспекти державного управління соціальною сферою, складові соціального розвитку. Це потребує продовження теоретичних досліджень та осмислення практичних аспектів формування ефективно діючої системи державного управління соціальним розвитком, яка буде спрямована на підвищення добробуту населення країни.

Метою статті є визначення основних складових ефективної роботи системи державного управління соціальним розвитком країни.

Державне управління соціальним розвитком країни являє собою комплексну й складну систему. Складність системи виявляється в узгодженості інтересів усіх груп населення країни в процесі життєдіяльності.

Основний закон нашої держави – Конституція України – повною мірою відображає у своїх статтях положення Загальної декларації прав людини. Україна відповідно до Конституції є соціальною державою, тому основна мета будь-яких реформ в нашої державі є досягнення цілей соціальної держави.

У сучасних умовах соціальний розвиток держави формується під впливом інноваційних процесів, які нарешті приведуть до побудови нової соціальної держави. Гальмуванням цього розвитку може бути пасивність, неорганізованість, соціальна безконструктивність та безконтрольні дії публічної влади.

Основними цілями сучасного соціального розвитку нашої держав є підвищення рівня життя населення країни та покращення якості життя населення через створення сприятливих умов для кожного громадянина країни, які дозволяють йому працювати, підтримувати й підвищувати власний добробут. Цілями соціального розвитку також є: покращення системи соціального захисту населення та посилення гарантованого пенсійного забезпечення з боку держави; удосконалення державної політики у сфері зайнятості населення; продовження модернізації галузей соціальної сфери охорони здоров'я, початкової, середньої та

вищої освіти, культури через удосконалення кадрового забезпечення цих галузей; впровадження дієвих заходів щодо реформування житлово-комунального господарства (впровадження обґрунтованих тарифів та комунальних послуг); підвищення стандартів якості та рівня життя населення країни через удосконалення відповідного законодавства; впровадження дієвих дій, спрямованих на підвищення адресності соціальної допомоги незахищених верств населення країни.

Система державного управління соціальним розвитком складається з елементів, до яких, безумовно, відносяться механізми, за допомогою яких держава через органи влади впливає саме на соціальний розвиток. Варто зазначити, що ця система має дисипативну самоорганізацію, тому що має чисельні різномірні суб'єкт-об'єктні утворення та відносини [4, с. 143].

За визначенням [5, с. 31], механізми державного управління соціальним розвитком – це складова системи державного управління соціальним розвитком, яка складається з методів (координації, мотивації, організації та контролю) та інструментів впливу (законодавство, що регулює соціальний розвиток; бюджетне чи комерційне фінансування соціального розвитку) суб'єктів державного управління на соціальний розвиток для здійснення ефективної соціальної політики, узгодження її інтересів і дій у напрямку досягнення цілей соціальної держави.

За допомогою механізмів держава через органи публічної влади формує соціальну політику; до таких механізмів відносяться політико-правовий та організаційно-економічний. Перший відповідає за формування законодавчої бази соціальної політики, а другий формує реалізацію законодавчої бази, яка впливає на економічні категорії. У нашому випадку це показники рівня та якості життя населення.

Політико-правовий механізм державного управління соціальним розвитком забезпечується дією законів та інших нормативно-правових актів, які регламентують соціальну політику держави й забезпечують соціальний розвиток [6].

Політико-правовий механізм державного управління соціальним розвитком включає систему норм різних галузей права і методів, форм юридичного впливу на суб'єкти та об'єкти управління з метою задоволення соціальних потреб індивідів і забезпечення можливостей реалізації соціальних інтересів членів суспільства.

Правове забезпечення системи управління соціально-політичними процесами спрямоване на:

- координацію соціально-трудових відносин, що складаються між роботодавцями та найманими працівниками;
- гарантування законодавчих норм тим працівникам, що припиняють трудові відносини;
- дотримання, виконання та використання норм чинного законодавства у сфері праці, її охорони, пенсійного й соціального забезпечення;
- розробку та затвердження локальних нормативних і ненормативних актів організаційного, організаційно-розпорядчого та соціально-економічного характеру;
- удосконалення соціальної політики держави через реформування законодавчих норм та правил, які її регламентують.

Організаційно-економічний механізм державного управління соціальним розвитком застосовується органами публічної влади для ефективного функціонування провідних галузей соціальної сфери [7]. Цей механізм представлено органами публічної влади, до яких входять органи державної влади та органи місцевого самоврядування, що реалізують соціальну політику.

Організаційно-економічний механізм державного управління соціальним розвитком – це базовий механізм, якій складається зі створення сприятливих організаційних умов для існування громадян та фінансова підтримка населення країни через систему бюджетування та оподаткування. В основу соціальної держави покладено принцип заможності, якій підкреслює саме мету її існування. Високі показники соціально-економічного розвитку країни гарантують підвищення якості та рівня життя населення держави.

Організаційно-економічний механізм включає також і мотиваційну

функцію, тому що він тісно пов'язаний із причинами та наслідками управлінської діяльності, загальною метою державного управління щодо досягнення позитивного соціально значущого результату, оскільки можна мотивувати діяльність як окремих осіб, так і системи державного управління в цілому. Саме мотиваційна функція механізму відіграє вирішальну роль у формуванні соціально правової демократичної держави.

Важливим чинником розвитку соціальної держави є трансформація соціальної політики в активну, яка не тільки усуває наслідки соціального дисбалансу, але й передбачає збалансований політичний перерозподіл суспільних благ. Передумовами становлення соціальної держави є: відкритий характер державної влади; гарантована рівність громадян перед законом та право на участь у державному й громадському житті; ринкова економіка; громадянський мир та солідарність.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Умовами розвитку соціальної держави та її характерними ознаками є: демократична організація державної влади; високий економічний потенціал, що дозволяє здійснювати заходи з перерозподілу доходів без пригнічення інтересів власників прибутків; соціально орієнтована структура економіки, що виявляється у розробці дієвих соціальних програм і пріоритетності їхньої реалізації; існування розвиненого громадянського суспільства; дотримання моральних норм громадянами і, насамперед – посадовими особами.

Головне завдання соціальної держави визначає основні принципи, які мають усвідомлюватися громадянами й реалізуватися через діяльність державних і недержавних інституцій, а саме принципи загального благополуччя, соціальної справедливості; соціальної солідарності; та соціальної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Баркер Р. Словарь социальной работы: пер. с англ. Москва : Ин-т соц. работы, 1994. 134 с.
2. Esping-Andersen G. The Three Worlds of Welfare Capitalism. Cambridge : Polity Press, 1990. 363 p.
3. Чикарина Л. А. Концептуальные подходы зарубежных исследователей к пониманию социальной политики. Вестник Волгоградского государственного университета. 2009. № 1(17). С. 117–121.

4. Червякова О. В. Перехід до парадигми розвитку механізмів трансформації державного управління в умовах суспільних змін. Науковий вісник Полісся. 2017. № 1 (9). С. 140–146.
5. Вольська О. М. Трансформація механізмів державного управління соціальним розвитком. Публічне управління: теорія та практика: зб. наук. праць Асоціації докторів наук з державного управління. Харків : Вид-во “ДокНаукДержУпр”. Вип. 1 (13). Січень, 2013. С. 30–34.
6. Державне управління та державна служба : словник-довідник / уклад. О. Ю. Оболенський. Київ : КНЕУ, 2005. 480 с.
7. Volska H. Personnel provision of national social development. Економіка будівництва та міського господарства. 2013. Т. 9, №1. С. 81–88.

Volska O. M., Pankratieva T. L. Theoretical foundations of public administration of the modern state social development.

The article defines the main theoretical foundations of public administration of social development. The emphasis is on the formation of governance mechanisms, which include political, legal and organizational and economic.

Key words: theoretical foundations, public administration, mechanisms of public administration, social development of the state, social state policy.

Надійшла до редколегії 20.11.2018 р.

